

A háború ágyúdőrejes közeledése megállította a szegedi asztalosok szerzőségeit. Mesterem tehetetlenül tárta szét előttem a kezét.

— Egy gyalutasításnyi munkát sem tudok adni!

Ajánlotta honvéderdei rokonát, ki éppen házat épít, se airtja, se ablaka. Kosztért, szállásért dolgozhatnak nála, míg a sorsom jobbra fordul.

Nem volt sok válogatnivalóm. Vonatoztam az erdőbe. Napokon át nyújtam az ablaknak való matériát, fűrészeltem a szögezett ajtóknak való deszkát. Laktam az udvar végi, nyári konyhának használt szurgyikban.

Egy este, ahogy elfélszeltem magam, kaparászt hállok az ajtón. Nyitásomra sosem látott fekete macska dörgölődik a lábamhoz köszönésképpen, besétál, mint aki hazajött. Ahogy újra az ágynak nevezett vackomba húzódok, odavermel a lábamhoz. Dorombol, tapossa magának a helyet.

— Nem vagyok kíváncsi a bolháidra, hékás — mondom neki harag nélkül. Nem sokat adott rá. Dudálgatott tovább.

Reggel, ahogy kinyitottam az ajtót, megiramodott az erdő ősi avarjai közé. Egész nap nem mutatkozott. Gondoltam, ez csak egy éjszakára kérte a szállást. Hanem ahogy a sötét kiverte kezemből a fűrészt, s kacsaszirba mártogatott főtt krumplival elbékültem éjszakára, hunyadnak fordultam. Be sem koppan a szemem, kaparászt az ajtón. Ez csak a lámpás szemű lehet!

Minék is kérdeztem volna tőle, hol, merre járt a télnek indult lombtalan erdők fűtyülő szelei között. Fölfeküdt tegnap helyére, kiesit dudorászott.

Egyszer, hogy szokása szerint bekérdzkedett, nem ugrott föl a lábamhoz. Elrongyolódott szakajtókosár árválkodott az asztal alatt. Odavackolt. Kinézhettem-e magának korábban, vagy lakta is valamikor?

Mosolygó macskák

Reggel arra ebredek, cénnavékony hangokkal teli a szurgyik.

Éjszakai vendégem világra révészelte utódait. Három kis fekete nyiváta nyüzsgött az anyján. Az meg védelmet kérőn nézett rá.

Ertelek én téged, pajtás. Ő meg, jó anya módjára tette a dolgát. Szaladt az ételme után, szaladt a kölkeihez.

Szép kis fekete porontyok alig féltek már a szakajtóban, amikor egy éjszaka húsz centinyi hótakaróba burkolózva reggeledett föl az erdő. Ajtónyitásaimra a macskasereglet mindig föl sorakozott. Most is. A hó szikrázott. Nézték nagy kíváncsisággal. Szagolták. Fölborzolt szőrrel, mintha egérre ugrana, belevetette magát az egyik. Usgyi a többi, hempergöztek benne.

Tél tartotta magát, amikor Kószó Jóska disznót vágott. A havakat eltakarítottuk a nagy munka színhelyéről, az ünnepre a nap is kisütött. A katlan az udvaron gözölgött az abalével, keveredett akkora lakoma, az összes kutyák mind bottal éltek. A macskák is degeszre tömték magukat. A téli nap odacirógatott az udvarra.

A sült töpörtő szagára-e vagy másért, egyszer csak beövik a szumárkerítésen át egy ismeretlen fekete macska. Ez már a negyedik. Ráérősen, menekülésre készen, szénézett. Sose láttam.

A tyúkok a szemétre lókoztak, belhürokat húzgáltak, a láncos kutya hanyattfekve aludt, a kismaeskkák a kútágas tövében süt-kéreztek.

Az idegen macska nem törődött az ennivalókkal. Óvatos léptekkel környékezte a micinket. Azok mikor megláthatták, fölborzolt szőrrel kezdtek el fújni.

Az anyuk az eresztől félre nyitott szemmel nézte őket. Amikor a gerincük egyenesre simulott, az idegen macska újabb lépéseket tett feléjük. A kicsik fölpuposodtak. Az idegen állt. Azután közük ugrott. A három kicsi föl szaladt a kútágásra. Ilyen magasan a saját akarattukból eddig nem jutottak. Az idegen föl sandított, s mikor a kicsik elhelyezkedtek az ágas két szarván, már éppen megnyugodtak volna, az idegen egyfuttában föl szaladt utánuk. Azok meg menekültek előle a kútgém vízfélé menő szárán. Az idegen nem sietett. Kifújta magát fölérte után. Lesandított az anyamacskára. Az mintha semmit sem látna, szemhéjai mögül nézte a történeteket.

Az idegen mosakodni kezdett az ágas tetején. A három kicsi riadtan bűti össze. Az idegen kétoldalt lépett feléjük. A kicsik mentek a gém vége felé. Az idegen leült, cicomázta magát. Rá sem nézett a kölkekre. Kisvártatva újra dolga akadt. Hármat lépett feléjük. A kicsik már hátrafelé mentek. Vége a gémnak. Az idegen a farka fényességét szidolozta, mellényét simogatta megnyalózt lábával. A kicsik alig féltek egymástól a gém végén. Az öreg megindult feléjük. A kicsik könnyőgőre fogták. Jajgattak velünk. Az idegen leült, a semmihe nézett. A levegőben víz fölött lógó három kismaeska kórusban sírt a riadalmát.

Az idegen hátat fordított, macskái méltósággal lépdelt vissza az ágasig, onnan hátrafelé körmölve ereszkedett a földre. A disznótör szét szórt ennivalóira nem ügyített.

Ráérősen széttrökte bajuszát, elismerően hunyorított az anyamacska felé.

— Éltre való kis gyerekeink vannak!

Az négy lábra állt, pofája két oldalát nekidörögölte a fal mellé támasztott nyírfaseprőnek. Dudorászott.

TÓTH BÉLA

Az OTI-palota

„Eszendőkkel ezelőtt határozta el az OTI vezetősége az új székház építését, miután behízonvosodott, hogy a régi székházban uralkodó állapotok nem tarthatók fenn. Vass József volt annak idején a népjóléti miniszter, és az ő kívánságára a város biztosított nagyobb összeget a telek megvásárlásához. A teleket meg is vásárolták, le is bontották a rajta lévő épületet, de aztán megbukott a Bethlen-kormány, megszűnt a népjóléti minisztérium, és a telek üresen maradt a Gizella tér sarkán.” — így busong a Délmagyarország 1936. jan. 25-i számának egyik cikke.

A cikk megjelenése után nem sokkal kiírják a pályázatokat, és a tervek elkészítésére Kópeczky Raul mérnök kapott megbízást. A terveket a városi mérnöki hivatalban hamarosan be is mutatta, és az építkezési költségeket 400 ezer pengőben határozták meg. Ezzel szemben az igazság az, hogy a harmincas évek legjelentősebb szegedi középületét, az Országos Társadalombiztosító Intézet (OTI) székházát, és itt működik ma a központi rendelőintézet, Várnay Marienne építész-mérnök tervezte. A mérnök Várnay (Weiskopf) Dezsőnek nevelt lánya. (Másik nevelt lánya, Várnay Erzsébet neves vegyész), aki származásánál fogva nem nyújthatta be tervét, így főnöke, Kópeczky Raul neve alatt futott a pályázat. Várnay Dezső nyomda- és lapkiadó vállalat tulajdonosa volt az 1873-ban alapított Várnay nyomdának. (Ennek a nyomdának jogutódja, telek-, ház- és sokszor még berendezéstudajdonosa is ma a Szegedi Nyomda.) Ugyancsak Várnay Marienne tervezte szülővárosának az Anna-kút modern ivócsarnok épületét, kissé mediterrán-olasz stílusban. Kár, hogy lebontották.

A tervek elfogadását követően, április 3-ára meghirdették a versenytárgyalást huszonhat féle kivitelezési munkálatra. Amint hozzáfogtak az új épület építéséhez, egyidejűleg a régi, a Tisza Lajos krt.-i székház lakások céljára való átalakításához. (Ezre 50 ezer pengő fordítottak.)

Először úgy gondolták, hogy a második emeleten lakások lesznek, a

földszinten pedig üzletek. Azonban ezt az első elképzelést elvetették, az egész épületet a szakma rendelkezésére adták.

A tervek szerint a háromszintes épületnek, a Gizella térre eső sarkára toronyszerű részt gondoltak megvalósítani. Ez ellen Pogány Mária, a Hősök Kapuja tervezője tiltakozott, mondván: ha az épület toronyszerű megoldást kap a sarokra, zavarná az általa tervezett műépítészeti hatását. Így aztán a jelenleg is látható köztes megoldás született.

A munkálatokra 165-en pályáztak, de első sorban a szegedi vállalkozókat részesítették előnyben. Ez engedélyt 1936. máj. 9-én adták ki, s Erdélyi András és Fia-cég tüstént megkezdte a kivitelezési munkát (föld, kő és vasbeton). Az asztalosipari feladatokat a Szegedi Faipari Szakiskolát végzett Asztalosmesterek Termelő Szövetkezete kapta, Nagypál József és Répás János vezetésével. A szigeteléseket a Magyar Aszfalt Rt., az ácsmunkákat Erdélyi István, a tetőfedést Róna István oldotta meg. A mázolászt Csányi és Frank, az elektromos szerelést Fonyó Soma-cég végezte, a világítótesteket Deutsch Albert szállította. A 400 ablak üvegezése Kőrösi Géza munkáját dicséri. A központifűtés-szerelést Schultzer Vilmos, a falburkolatokat és a csempézést a Landesberg-cég készítette. A vízvezetékét Brittig Ferenc és Fia szerelte, a falak festését és zománcozását Szabó István végezte. A mulakatos munkákat Kónya György utóda, Strell József a kor ízlésének, a funkcióra alapozva készítette. (A bokrétaünnepélyt aug. 22-én tartották.)

A Délmagyarország 1936. július 22-i száma így tudósít: „Földszinten lesz a főorvosi hivatal és az ellenőrző orvos helyisége. Itt a betegnek nagyrészt meg kell jelennie, ezért tették ezeket a hivatalokat a legkönyvben megközelíthető helyre. A földszinten, a Tisza Lajos krt. felé eső részen a belgyógyászat, nőgyógyászat és a gyermekrendelő. A Szent-háromság-utcai részen a tüdőbetegek rendelője. Ezen a részen külön bejárás lesz. Földszinten lesz a sebészeti rendelő, a röntgen és a laboratórium. Első emelet: teljes egészében az OTI hivatalai. Második emelet: bőr, szem, orr, fül-gége rendelés. Az emeletekre lift vezet, és az OTI tagjai díjmentesen használhatják. Kényelmes várakozókat alakítanak ki, és központi fűtést szerelnek be.”

Szeptemberben már a belső munkálatokat végzik. Jól haladnak a vízvezeték, a fűtőberendezési, a csatornázási és a villanszerelési munkálatokkal, amelyeket úgy szerveztek meg, hogy az egyik szakma emberei egymás után adják át a következőnek a munkaterületet. A következő hónapban a belső berendezéseket szerelik, és kialakítják az előcsarnokban s a két emeleten a várakozókat. Közben az épület külső falait is festik. A földszint felső részéig működő burkolatot kapott, valamint a toronyszerű megoldás. A bejárat fölötti toronyfalra elhelyezték Lóte Éva épületdíszait, az egészséges nőt és férfit ábrázoló alkotásokat.

Az építkezések befejeztével 35 ezer pengőt megtakarítottak a költségvetésből, és ezt az összeget az orvosi berendezések modernizálására fordították.

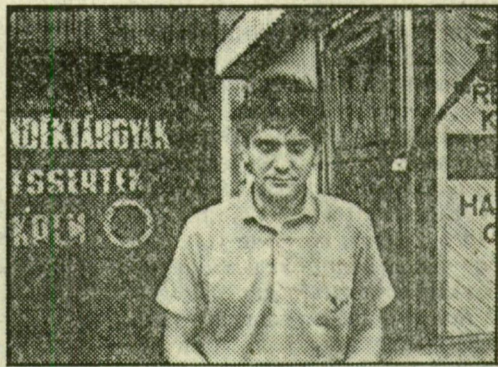
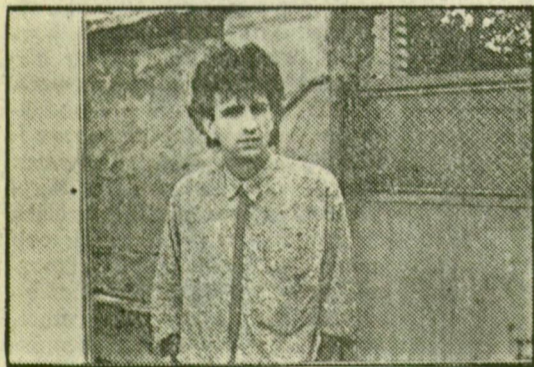
Az építkezésekkel december 10-re elkészültek, és a műszaki átvételt követően az intézmény ugyanabban a hónapban elfoglalta új hajlékát. Nagy dolog — komolyan mondom. Fél év alatt elkészültek az épülettel, s mindjárt utána meg is kezdhetette funkcióját az OTI-palota.

Az épület bővítésére, a Hunyadi János sgt.-i oldalon háromemeletes toldalékszárnny kialakítására tervet 1957-ben készítettek, majd két évre rá építették fel, s vele együtt egy udvari földszintes épületet, két egyszobás lakást, garázst és mosókonyhát. A toldaléképület szervesen kapcsolódik a meglévő rendelőintézet, lépcsőháza ráépült a régiére. Az új épület elkészültével, a régi benyos átalakításokat hajtottak végre.

Ennyi lehet az OTI-palota építésének története dióhéjban. A két világháború közötti szegedi építészetnek Várnay Marienne munkája remek darabja, ebből a korból városunk legjelentősebb középülete.

BÁTYAI JENŐ

Portré 1—4.

Dezső Mihálynak a Szegedi Fotóklub negyedévi pályázatán díjazott képsora